

RELIGION?
NO THANKS!

ΑΛΜΠΕΡΤ ΛΙΜΠΕΡΤΑΝΤ

CAUSE

Η Ευλάβεια του

anarchi

ψοφισμού

ΟΥΤΕ ΘΕΟΣ - ΟΥΤΕ ΑΦΕΝΤΗΣ

Αλμπέρτ Λιμπερτάντ

“Η ευλάβεια του ψοφισμού”

Μετάφραση από τα γαλλικά: Γ.Πουλάκης

Πρώτη έκδοση στα ελληνικά “Γράμματα”,

Αλεξάνδρεια Αιγύπτου 1917

Δεύτερη έκδοση: Αναρχικές Εκδόσεις

“Ούτε Θεός - Ούτε Αφέντης”, Μελβούρνη,

Νοέμβρης 1997.

ΟΥΤΕ ΘΕΟΣ -

ΟΥΤΕ ΑΦΕΝΤΗΣ

P.O.BOX 199,

EAST BRUNSWICK,

3057, VICTORIA,

AUSTRALIA

Ο Αλμπέρτ Λιμπερτάντ γεννήθηκε το 1876 και πέθανε το 1908. Ήταν μια γραφική προσωπικότητα. Στηριζόταν πάνω σε δεκανίκια, γιατί τα πόδια του ήταν οπασμένα. Τα δεκανίκια του, όμως, αυτά τα χρησιμοποιούσε ως όπλο - και μάλιστα, φοβερό - στις συγκεντρώσεις. Όταν βρισκόταν σε δύσκολη θέση τα περιέστρεφε με ταχύτητα, απωθώντας τους αντιπάλους του. Φαλακρός, με το κρανίο του όλο γρούμπους, με φλογερή ματιά, φορά μια μαύρη πουκαμίσια που του δίνει το παράστημα ενός παπά.

Από το 1897 κιόλας, όταν σε ηλικία 22 χρόνων έφτασε στο Παρίσι, άρχισε να ξεχωρίζει στους κύκλους των αναρχικών, εκφράζοντας βίαιες τάσεις. Και αλίμονο στους κλιαρούς! Διηγούνται ότι κάποια μέρα επιχειρηματολόγησε εναντίον ενός παπά που έκανε κήρυγμα. Αποπειράθηκαν να τον συλλάβουν. Αμύνθηκε τόσο καλά, που χρειάστηκε να ρίξουν πάνω του ένα σεντόνι από το ύψος του άμβωνα. Στους δύο αστυνομικούς που τον παρακολουθούσαν μόνιμα, είπε μια μέρα ότι γνώριζε ένα φουκαρά εκκενωτή βόθρων που βρωμούσε, μα θα προτιμούσε χίλιες φορές να μυρίζει τα σκατά, παρά να μυρίζει έναν μπάτσο! Δεν μπορούσε να καταλάβει ότι υπήρχαν άνθρωποι τόσο εξευτελισμένοι ώστε να κάνουν μια τόσο βρώμκη δουλειά!

Το ποινικό του μητρώο ήταν ένα εντυπωσιακό κατεβατό από πρόστιμα και φυλακίσεις. Όμως ο Αλμπέρτ Λιμπερτάντ ήταν ένας αυτοδίδακτος αναρχικός. Το 1902 δημιουργεί, με άλλους συντρόφους του, στη Μονμάρτη τις “Λαϊκές Συζητήσεις”, που διεξάγονται σε ένα χώρο φτωχικό, με πάγκους κλειμμένους από τις

κοντινότερες πλατείες και όπου γίνονται συζητήσεις για τον Στίρνερ, τον Νίτσε κ.ά. Λίγα χρόνια αργότερα η ίδια παρέα βγάζει μια εφημερίδα, που αναμνηύει αναρχικό ατομισμό και παράνομη δράση. Μετά το θάνατό του, το 1908, η εφημερίδα αυτή παίρνει τον τίτλο "Αναρχία" και περνά στα χέρια του Αντρέ Ρουλά (1885-1963), του επονομαζόμενου Λορυλά, που μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο θα αφιερωθεί κύρια στην αντικληρική προπαγάνδα με τις εφημερίδες "Η Ελεύθερη Ιδέα" και "Το Παπαδαριό". Ένας άλλος σύντροφος του Λιμπερτάνι ήταν και ο Ερνέστ Αμάν (1872-1962), γιός κομμουνάρου, παλιός στρατιώτης του Στρατού της Σωτηρίας, έπειτα αναρχικός με τολσοϊκές απόψεις και, τέλος, θεωρητικός του ελεύθερου έρωτα. Ήταν ακόμα και ο διάσημος συγγραφέας Κίμπαλοιτς, αλλιώς Βίκτωρ Σερτζ καθώς και οι δύο αδελφές με τις οποίες συνέζησε ο Λιμπερτάνι, για τον οποίο ο Ζαν Γκραβ έλεγε ότι ήταν αντιπροσωπευτική "παθολογική περίπτωση οξύτατου σεξουαλικού ερεθισμού".

(Τα στοιχεία αυτά πάρθηκαν από το βιβλίο του Αντρέ Νατάφ "Η καθημερινή ζωή των αναρχικών στη Γαλλία", Εκδόσεις Δ.Ν.Παπαδήμα, Αθήνα 1994).

* Η φωτογραφία του εξωφύλλου είναι από το βιβλίο του Φλάβιο Κονσταντίνι "Τέχνη και Αναρχία", που δεν έχει μεταφραστεί στα ελληνικά).

Στην επιθυμία μας αιώνιας ζωής, οι άνθρωποι θεώρησαν το θάνατο σαν κάτι περαστικό, σαν ένα λιπυτερό σταθμό, και σκύβοντας μπροστά στο "μυστήριό" του έφτασαν να τον ευλαβούνται. Ακόμα πριν να μάθουν οι άνθρωποι να κατεργάζονται την πέτρα, το μάρμαρο και το σίδηρο, για να προφυλάγουν τους ζωντανούς, ήξεραν να δουλεύουν τα υλικά αυτά, για να τιμούν τους πεθαμένους.

Οι εκκλησίες και τα καμπαναριά, κάτω από τους θόλους και τις αψίδες τους και μέσα στα αναλόγιά τους, έκλειναν πλούσιους τάφους, ενώ δίπλα τους γκρεμίζονταν φτωχές καλύβες, που άθλια υπεράσπιζαν τους φτωχούς.

Η ευλάβεια των νεκρών από τα πρώτα χρόνια, έχει φέρει εμπόδια στην πρόοδο των ανθρώπων. Είναι η "προπατορική αμαρτία" το νεκρό βάρος, η μπάλα που σέρνει η ανθρωπότητα.

Ενάντια στη φωνή της παγκόσμιας ζωής, που πάντα ξετυλίγεται, αντίηχησε η φωνή του θανάτου, η φωνή των νεκρών.

Ο Ιεχωβάς, που, από χιλιάδες χρόνια τώρα, τον έβγαλε στη μέση από το Σινά η φαντασία ενός Μωυσή, υπαγορεύει ακόμα τους νόμους του. Ο Ιησούς της Ναζαρέτ, που πέθανε πριν από είκοσι αιώνες πάνω - κάτω, κυρήσσει ακόμα την ηθική του. Ο Βούδας, ο Κομφούκιος, ο Λάο Τσε, διαλαλούν ακόμα τη σοφία τους. Και πόσοι άλλοι! Φέρνουμε τη βαριά ευθύνη των προγόνων μας και έχουμε τα "ελαττώματα" και τα "χαρίσματά" τους.

Έτσι, στη Γαλλία, είμαστε οι απόγονοι των Γαλατών, αν και είμαστε Γάλλοι και βαστούμε από τους Φράγκους και τη Λατινική φυλή όταν

πρόκειται για το αιώνιο μίσος μας κατά των Γερμανών. Κάθε μια απ' αυτές τις κληρονομές μας δίνει καθήκοντα.

Οι πρόγονοί μας..., τα περασμένα..., οι νεκροί...

Οι λαοί κάθκαν απ' αυτόν τον τριπλό σεβασμό.

Η Κίνα βρίσκεται ακόμα στο ίδιο επίπεδο που βρισκόταν πριν από χιλιάδες χρόνια, γιατί κράτησε για τους νεκρούς την πρώτη θέση στην οικογενειακή εστία.

Ο θάνατος δεν είναι μόνο το σπέρμα της σαπίλας που φέρνει η χημική αποσύνθεση του σώματος που δηλητηριάζει την ατμόσφαιρα. Είναι κάτι περισσότερο, με την καθιέρωση των περασμένων και την ακινησία της ιδέας σ' ένα στάδιο ξετυλίγματος. Με το να είναι κανείς ζωντανός, η σκέψη του θα ξετυλιγόταν και θα πήγαινε πιο μπροστά. Πέθανε, η σκέψη του αποκρυσταλλώνεται.

Λοιπόν, αυτή ακριβώς τη στιγμή διαλέγουν οι ζωντανοί για να τον θαυμάσουν, να τον καθαγιάσουν, να τον θεοποιήσουν.

Από τον έναν στον άλλο, μέσα στην οικογένεια, μεταδίδονται τα ήθη και τα έθιμα, ή οι προγονικές πλάνες. Πιστεύουν στους θεούς των πατέρων τους, σέβονται την πατρίδα των προγόνων τους. Γιατί δεν σέβονται τον τρόπο του φωτισμού τους και της ενδυμασίας τους;

Μάλιστα, προκύπτει αυτό το παράδοξο γεγονός ότι, τη στιγμή που το περιβάλλον, η κοινή οικονομία καλυτερεύει, αλλάζει, ξεχωρίζει, τη στιγμή που όλα αλλάζουν, οι άνθρωποι, το ανθρώπινο πνεύμα, μένουν στην ίδια σκλαβιά, μοιμοποιούνται στις ίδιες πλάνες.

Στον αιώνα του ηλεκτρισμού, όπως και στον

αιώνα των μασσαλάδων, ο άνθρωπος πιστεύει ακόμα στον Παράδεισο της αυριανής μέρας, στους θεούς της εκδίκησης και της συγγνώμης, στον Άδη και στα Πάνθηα, για να σεβαστεί τις ιδέες των προγόνων του.

Οι νεκροί μας διευθύνουν, οι νεκροί μας διατάζουν, οι νεκροί παίρνουν τη θέση των ζωντανών.

Όλες μας οι γιορτές, όλες μας οι δοξολογίες, είναι επέτειοι θανάτων και σφαγών. Έχουμε τη γιορτή των Αγίων Πάντων, για να δοξολογήσουμε τους αγίους της Εκκλησίας, τη γιορτή των ψυχών, για να μη λησμονήσουμε κανένα νεκρό. Οι νεκροί πάνε στον Όλυμπο και στον Παράδεισο, στα δεξιά του Δία, ή του Θεού. Γεμίζουν το "άυλο" κενό και σωριάζονται στο "υλικό" διάστημα με τις κηδείες τους, τις εκθέσεις και τα νεκροταφεία τους. Αν η φύση δεν ανελάμβανε αυτή η ίδια να εξαφανίσει τα σώματά τους και να σκορπίσει τα λείψανά τους, οι ζωντανοί δεν θα είχαν σήμερα πού να πατήσουν στην απέραντη νεκρόπολη που θα ήταν η Γη.

Η μνήμη των νεκρών, των έργων και των κατορθωμάτων τους, βασανίζει το μυαλό των παιδιών. Δεν τους μιλούν παρά για νεκρούς, δεν πρέπει παρά γι' αυτούς να μιλούν. Τα κάνουν να ζουν στον κύκλο του σχολαστικισμού και των περασμένων. Δεν πρέπει να ξέρουν τίποτα από τα τωρινά.

Αν το Λαϊκό Σχολειό πέταξε την ιστορία του κυρίου Νώε, ή την ιστορία του κυρίου Μωϋσή, την αντικατέστησε με την ιστορία του κυρίου Καρλομάγνου, ή του κυρίου Καπέ. Τα παιδιά ξέρουν την ημερομηνία του θανάτου της κυρίας

Frebegonde, αλλά δεν νιώθουν τους πο στοιχειώδεις ακόμα κανόνες της υγιεινής. Κορίτσια δεκαπέντε χρόνων ξέρουν πως στην Ισπανία κάποια κυρία Ισαβέλλα έμεινε στη διάρκεια μιας ολόκληρης πολιορκίας με το ίδιο ποικύμισο, αλλ' αναστατώνονται με τον πο παράξενο τρόπο όταν έρχονται τα έμμηνά τους.

Γυναίκες που μπορούν να σας πουν στα δάχτυλα τη χρονολογία των βασιλιάδων της Γαλλίας, χωρίς κανένα λάθος στην ημερομηνία, δεν ξέρουν πως να περιποιηθούν το παιδί που βγάζει την πρώτη κραυγή της ζωής.

Ενώ αφήνουν την κοπέλα πλάι σ' εκείνον που πεθαίνει, που ψυχομακά, φροντίζουν με τη μεγαλύτερη προσοχή να την αλαργάρουν από εκείνη που θ' ανοίξει σε λίγο την κοιλιά της στη ζωή.

Οι νεκροί φράζουν τις πολιτείες, τους δρόμους, τις πλατείες. Τους συναντά κανείς μαρμαρένιους, πέτρινους και χάλκινους. Η δείνα επιγραφή μας λέει την κατοικία τους. Ή οι πλατείες φέρουν τους τίτλους τους, ή τους τίτλους των κατορθωμάτων τους. Το όνομα του δρόμου δεν δείχνει την κατάστασή τους, το σχήμα του, τη στάση του, τη θέση του, αλλά μιλάει για τη Μαγέντα, ή το Σολφερίνο, ένα κατόρθωμα νεκρών που σκότωσαν πολλούς. Μας θυμίζει τον άγιο Ελευθέριο, ή τον Ιππότη της Βαρτε, ανθρώπους που στο κάτω - κάτω η μόνη τους ιδιότητα ήταν να πεθάνουν.

Στην οικονομική ζωή, πάλι οι νεκροί είναι εκείνοι που χαράζουν τη ζωή του καθένα. Ο ένας βλέπει το βίο του ολοσκότεινο, εξαιτίας του εγκλήματος του πατέρα του. Ο άλλος στεφανώνεται με δόξες για το πνεύμα και την

παλικαριά των προγόνων του. Αυτός εδώ γεννά ένα χωριάτη με το πιο έξοχο πνεύμα, ο άλλος εκεί γεννά έναν ευγενή όσο κι αν πεις βαρонуσπ. Τίποτα δεν είναι κανείς από τον εαυτό του, όλα τα χρωστά στους προγόνους του.

Και παρ' όλα αυτά..., στα μάτια της επιστημονικής κριτικής τί είναι ο θάνατος; Το σεβασμό σ' εκείνους που έλειψαν, τη γέριχη αυτή ευλάβεια, με τί επιχειρήματα μπορούν να τη δικαιολογήσουν; Λίγοι άνθρωποι ρωτήθηκαν γι' αυτό κι αυτός είναι ο λόγος που το ζήτημα αυτό δεν λύθηκε.

Δεν βλέπουμε στο κέντρο των πολιτειών, μεγάλους τόπους που οι ζωντανοί τους περιποιούνται με σεβασμό; Είναι τα κοιμητήρια, τα περιβόλια των νεκρών.

Άρέσει στους ζωντανούς να θάβουν πολύ κοντά στις κούνιες των παιδιών τους, σωρούς από αποσυντιθέμενες σάρκες, ψοφίμα, στοιχεία θρεπτικά κάθε λογής αρρώστιας, έδαφος καλλιέργειας όλων των μολυσμάτων.

Αφιερώνουν μεγάλες εκτάσεις φυτεμένες με μεγαλοπρεπή δέντρα, για ν' αποθέτουν ένα τυφικό σώμα, πανουκλιασμένο, καρβουνιασμένο, σε βάθος ένα δύο μέτρων και τα φαρμακερά μιάσματα, σε λίγες μέρες, περιδιαβάζουν μέσα στις πολιτείες ζητώντας καινούργια θύματα.

Οι άνθρωποι που δεν σέβονται καθόλου το ζωντανό τους οργανισμό, που τον εξασθενούν, τον δηλητηριάζουν, τον βάζουν σε κίνδυνο, ξαφνικά παίρνουν ένα κωμικό σεβασμό για το λείψανό τους, τη στιγμή που έπρεπε να το ξεφορτωθούν μια ώρα αρχύτερα και να του δώσουν μια τέτοια μορφή που να έπαιναν τόσο το δυνατόν πιο λίγο τόπο και να ήταν και η πιο

χρήσιμη.

Η ευλάβεια στους νεκρούς είναι μια από τις πιο κοντρές πλάνες των ζωντανών. Είναι ένα υπόλειμμα των θρησκειών που υπόσχονται τον παράδεισο. Πρέπει να ετοιμάσουμε για τους νεκρούς την επίσκεψή του άλλου κόσμου, να τους εφοδιάσουμε με άρματα, για να μπορέσουν να πάρουν μέρος στο κυνήγι της Velleda, με λίγη τροφή για να κάνουν το ταξίδι, να τους δώσουμε την τελευταία κουμπάνια, τέλος να τους ετοιμάσουμε για να παρουσιαστούν μπροστά στο Θεό.

Ένα σωρό εργάτες, εργάτριες, χρησιμοποιούν την ικανότητά τους, την ενέργειά τους, για να βαστούν ευλάβεια στους νεκρούς. Άντρες σκάβουν τη γη, πελεκούν την πέτρα και το μάρμαρο, χύνουν τα σιδερένια κάγκελα, φτιάχνουν σ' όλους αυτούς ένα σπίτι, για να θάψουν το σφιλιδικό πτώμα εκείνου που πέθανε πριν λίγο.

Γυναίκες φαίνουν τα σάβανα, φτιάχνουν τα τεκνητά λουλούδια, τα στέφανα, σχηματίζουν τα μπουκέτα, για να στολίσουν το σπίτι που θα ξεκουραστεί το αποσυντιθέμενο πτώμα του φθισκού, που τελείωσε πριν λίγο, αντί να βιαστούν να εξαφανίσουν τις εστίες αυτές της φθοράς, να μεταχειριστούν όλη τη γρηγοράδα και την υγεινή που μπορούν, παρά να σπεύρουν το θάνατο γύρω τους. Δεν ξέρουν τί να σκαρφιστούν για να βαστήξουν όσο μπορούν περισσότερο και σεριανίζουν αυτούς τους σάρκινους σωρούς σε ξεχωριστά βαγόνια, μέσα σε νεκροφόρες, στους δρόμους και στα σοκάκια. Στο πέρασμά τους οι άνθρωποι βγάζουν το καπέλο. Σέβονται το θάνατο.

Είναι ακατανόητο το ποσότης ύλης που ξοδεύει η αθρωπότητα για να διατηρεί την ευλάβεια στους νεκρούς. Αν όλη αυτή τη δύναμη τη χρησιμοποιούσαν για να περιποιούνται τα παιδιά, χιλιάδες απ' αυτά θα σώζονταν από τις ασθένειες και το θάνατο.

Αν ο κουτός αυτός σεβασμός στους νεκρούς χανόταν, για να παραχωρήσει τη θέση του στο σεβασμό προς τους ζωντανούς, η ανθρωπινή ευτυχία και υγεία θα επουλώνονταν σε αφάνταστο βαθμό.

Οι άνθρωποι δέχονται την υποκρισία των νεκροφάγων, εκείνων που τρώνε τους νεκρούς, από τον παπά που δίνει τον αγιασμό, μέχρι τον έμπορο του αιώνιου οικοπέδου, από τον πωλητή των στεφάνων μέχρι τον γλύπτη των νεκρικών αγγέλων. Μέσα σε γελοία κασόνια που τα οδηγούν και τα συνοδεύουν λογής λογής κοντροειδή νευρόσπαστα, σπκώνουν τα ανθρώπινα αυτά απομεινάρια και τα κατατάσσουν ανάλογα με την οικονομική θέση του καθένα, ενώ θα ήταν αρκετή μια καλή υπηρεσία μεταφοράς, άμαξες ερμητικά κλεισμένες κι ένας καλός φούρνος, καμωμένος σύμφωνα με τις τελευταίες ανακαλύψεις της επιστήμης.

Το είπαμε, επειδή οι άνθρωποι είναι αμαθείς, γι' αυτό περιστοιχίζουν με δογματικούς πηθηκασμούς ένα φαινόμενο τόσο απλό όπως είναι ο θάνατος. Έπειτα πρέπει να ξέρουμε ότι δεν πρόκειται παρά για τον ανθρώπινο θάνατο. Ο θάνατος των άλλων ζώων και των φυτών δεν δίνει αφορμή για τέτοιες εκδηλώσεις. Γιατί;

Οι πρώτοι άνθρωποι, κτήνη που μόλις

αναπτύσσονταν, χωρίς καμιά γνώση, έθαβαν μαζί με το νεκρό ζωντανή τη γυναίκα του και τα παιδιά του, τα άρματά του, τα στολίδια του. Άλλοι καλούσαν τον "Μακκαβαίο" κι έστηναν δικαστήριο, για να ζητήσουν λογαριασμό της ζωής του. Πάντα οι άνθρωποι παραγνώριζαν την αληθινή σημασία του θανάτου.

Και παρ' όλα αυτά, στη φύση, κάθε τι που ζει και πεθαίνει, κάθε ζωντανός οργανισμός, κινδυνεύει όταν για τον ένα, ή τον άλλο, λόγο η ισορροπία στις διάφορες λειτουργίες του χαλάσει. Ορίζουν πολύ επιστημονικά τις αιτίες του θανάτου, τις βλάβες της ασθένειας, ή του δυστυχήματος που έφερε το θάνατο του ατόμου.

Παίρνοντας, λοιπόν, το πράγμα από την ανθρώπινή του άποψη, βρίσκουμε πως υπάρχει θάνατος, εξαφάνιση της ζωής, δηλαδή, παύση κάποιας ενέργειας κάτω από κάποια μορφή.

Αν, όμως, πάρουμε το ζήτημα από τη γενική του άποψη, θάνατος δεν υπάρχει. Μόνο η ζωή υπάρχει. Ύστερα από εκείνο που λέμε θάνατο, τα φαινόμενα της μεταμόρφωσης εξακολουθούν. Το οξυγόνο, το υδρογόνο, τα αέρια, τα μέταλλα, φεύγουν σε διάφορες μορφές, σμίγουν σε νέους συνδυασμούς και συντελούν στο σχηματισμό νέων ζωντανών οργανισμών. Θάνατος δεν υπάρχει, παρά μόνο η κυκλοφορία των σωμάτων, η αλλαγή στην όψη της ύλης και της ενέργειας, η ακατάπαυστη εξακολούθηση σε χρόνο και διάστημα της παγκόσμιας ζωής και δράσης.

Ένας νεκρός είναι ένα σώμα δοσμένο σε κυκλοφορία κάτω από την τριπλή του μορφή, στερεά, ρευστή και αεριώδη. Τίποτα άλλο κι έτσι πρέπει να το θεωρούμε.

Είναι φανερό πως οι θετικές κι επιστημονικές αυτές ιδέες δεν αφήνουν θέση στις κλαψιάρικες κερδοσκοπίες πάνω στη ψυχή, στον άλλο κόσμο, στο μηδέν.

Ξέρουμε, όμως, πως όλες οι θρησκείες που κηρύττουν τη "μέλλουσα ζωή" και τον "καλύτερο κόσμο", έχουν σκοπό να κεντήσουν την καρτερική υποταγή σ' εκείνους που τους γδύνουν και τους εκμεταλλεύονται.

Καλύτερα θα έπρεπε, αντί να γονατίζουμε μπροστά στα πτώματα, να οργανώσουμε τη ζωή σε καλύτερες βάσεις κι έτσι να απολαύσουμε το ανώτατο όριο καράς κι ευτυχίας.

Οι άνθρωποι θα αποκρούσουν τις θεωρίες και την περιφρόνησή μας, κάτι που είναι καθαρή υποκρισία από λόγου τους. Η ευλάβεια στους νεκρούς είναι βριασιά στην αληθινή λύπη. Το να περιποιηθεί κανείς ένα καπάρι, να ντύνεται στα μαύρα, να φορεί κρέπα, δεν φανερώνει την ειλικρίνεια του καϊμού του. Ο καϊμός, στο κάτω - κάτω, πρέπει να εξαλείφεται και τα πρόσωπα έχουν χρέος να αντενεργούν μπροστά στο ανέκκλητο και το μοιραίο του θανάτου. Έχουν χρέος να πολεμούν τη συμφορά αντί να την εκθέτουν και την σεργιανούν σε γελοίες έφημες πομπές και ψεύτικες δεξιώσεις.

Αυτός που ακολουθά με σεβασμό μια νεκροφόρα, λύσσαξε χτες για να λιμοκτονήσει τον μακαρήτη κι εκείνος εκεί μαλλιοτραβιέται πίσω από το πτώμα κάποιου, που δεν έκανε τίποτα για να τον βοηθήσει, ενώ ίσως ήταν ακόμα καιρός για να του σώσει τη ζωή. Κάθε μέρα η κεφαλαιοκρατική κοινωνία σπέρνει το θάνατο με την κακή της οργάνωση, με την αθλιότητα που δημιουργεί, με την έλλειψη της υγιεινής, με τις στερήσεις και

την αμάθεια από τις οποίες υποφέρουν τα άτομα. Υποστηρίζοντας, λοιπόν, μια τέτοια κοινωνία οι άνθρωποι, είναι αυτοί οι ίδιοι οι αίτιοι της κακομοιρίας τους και αντί να αναοικονομούν μπροστά στο πεπρωμένο, θα έκαναν καλύτερα να εργαστούν για να καλυτερεύσουν τους όρους της ύπαρξής τους, για να δώσουν στην ανθρώπινη ζωή το ανώτατο όριο της ανάπτυξης και της έντασης.

Η ευλάβεια στους νεκρούς, επειδή βασίζεται πάνω στην αμάθεια, την ανοησία, την ευπιστία, δεν μπορεί να δικαιολογηθεί, παρά μόνο με την υποκρισία και το φόβο μήπως πειράξουμε τις προλήψεις του γείτονα. Οι ελεύθεροι άνθρωποι πρέπει να απελευθερωθούν από την κακή αυτή ιδέα, να αφήσουν κατά μέρος αυτές τις παιδιάστικες θρησκοληψίες και να αντιτάξουν σ' αυτές την αντίληψη της ωφέλιμης προσπάθειας και της αρμονικής ζωής.

ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ
ΤΗΣ ΖΩΗΣ.

ΒΙΒΛΙΟ 7.

ALBERT LIBERTAD:

Η ΕΥΛΑΒΕΙΑ ΤΟΥ ΨΟΦΙΜΙΟΥ.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Γ. ΠΟΥΛΑΚΗ.

ΤΟ ΤΥΠΟΣΕΝ
ΤΑ "ΓΡΑΜΜΑΤΑ".
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ, 1917.
ΜΙΣΟ ΦΡΑΓΚΟ.